

שקלא וטריא

סכום על דף היומי

לעלו שמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר
{משלי ח} אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא):

הידושיין עא

רבי אבינא רמי כתיב זה שמי וכתוב זה זכרי ולא כתוב זה שמי וזכרי, משמע שהקב"ה לימד למשה את שני השמות ואמר לו זה שמי המיוחד ובזה השני אני זכר – כדלהלן:
אמר הקב"ה לא כשאני נכתב אני נקרא. נכתב אני ביו"ד ה"י, ונקרא באל"ף דל"ת.

רבו המשתמשים בשם ה' והסתירו

למרות שאמרנו לעיל שאסור למסור שם ה', בין שם של ד' אותיות או י"ב, והיינו לעניין פירושו וכוונתו, כמו שהסברנו לעיל, אך כאן לגבי קריאת שם י"ב לא היו יודעים אפילו קריאתו ובזה היו מלמדים. להלן יבואר שנמנעו גם מזה, שהתחילו הפריצים להשתמש בו.

ת"ר בראשונה שם בן שתיים עשרה אותיות היו מוסרין אותו לכל אדם. משרבו הפריצים היו מוסרים אותו לצנועים שבכהונה כדי שיברכו את העם אחרי עבודת התמיד של שחר, והצנועים שבכהונה מבליעים אותו בנעימת אחיהם הכהנים שלא היו יודעים בו. – ר"ל בעת שהיו שאר הכהנים מברכים בשם של ד' אותיות בנעימה ובקול רם, הם היו אומרים השם בן י"ב אותיות באופן שלא היה נשמע לרבים.

תניא אמר רבי טרפון שהיה כהן פעם אחת עליתי אחר אחי אמי שגם היה כהן לדוכן בברכת כהנים והסיתי אזני אצל כהן גדול ושמעתי שהבליע שם בנעימת אחיו הכהנים.

שם בן מ"ב אותיות

אמר רב יהודה אמר רב: שם בן ארבעים ושתיים אותיות אין מוסרין אותו אלא: למי שצנוע, ועניו, ועומד בחצי ימיו, ואינו כועס, ואינו משתכר, ואינו מעמיד על מדותיו שמה השתמש בו להנקם, וכל היודעו והזהיר בו והמשרו בטהרה: אהוב למעלה ונחמד למטה ואימתו מוטלת על הבריות ונוחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא.

משפחות בחזקת כשרות או פסולים – להשיאו אשה / להוציאו ממנו

אמר שמואל משמיה דסבא-בל-

בחזקת כשרה עומדת עד שיודע לך במה נפסלה. שאר ארצות-

בחזקת פסול הן עומדות עד שיודע לך במה נכשרה.

ארץ ישראל- יש הבדל בין לכתחילה ובין להוציא ממנו, כדלהלן:

[להוציא אשה מידון] מוחזק לפסול: פסול,

סתמא: כשר.

[להשיאו אשה^{רס"ט}] מוחזק לכשר: כשר,

סתמא: פסול.

[עד כאן דף עא עמוד א']

אמר רב יוסף כל שסיחתו בבבל שמדבר כאנשי בבל משיאין לו אשה. והאידינא

דאיכא רמאי חיישינן דהיינו שלומדים לדבר בבבל כדי שיחזיקו אותם כמוחסים.

זעירי היה ממאן להינשא לבת רבי יוחנן רבו - חשש יוחסין

זעירי הוה קא מישתמיט מיניה דר' יוחנן, דהוה אמר ליה 'נסיב ברת'.^{רס"ח}

יומא חד הוו קאזלי באורחא, מטו לעורקמא דמיא^{רס"ט} מים מכונסים ארכביה לר' יוחנן אכתפיה וקא מעבר ליה.

א"ל אורייתן כשרה בנתין לא כשרן!? תורתך כשרה לך, שאתה מתייחס אלי כרב שלך, ומדוע אתה לא רוצה את בתי.

מאי דעתך שאתה מחזיק בבבל מיוחסים?

אמר רבי חמא בר חנינא כשהקדוש ברוך הוא מטהר שבטים ומייחסם, שבטו של לוי מטהר תחילה - שנא' וישב מצרף ומטהר כסף וטיהר את בני לוי וזיקק אותם כזהב וכסף והיו ליו"י מגישי מנחה בצדקה.

אמר רבי יהושע בן לוי כסף מטהר ממזרים כלומר ישראלים רבים שנשאו פסולין מחמת עושרם, הקב"ה לא יבדיל אותם מהם מאחר שנדבקו משפחות הרבה - שנאמר וישב מצרף ומטהר מכשירים כסף.

מאי מגישי מנחה בצדקה?

א"ר יצחק צדקה עשה הקב"ה עם ישראל שמשפחה שנטמעה נטמעה.

בקשו לעשות בבל עיסה לארץ ישראל – בימי רבי / רבי פנחס

גופא אמר רב יהודה אמר שמואל כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבלל.

הגמרא אומרת שבזמן רבי רצו להחזיק משפחות ארץ ישראל למיוחסות ולבדוק אחר משפחות בבל כשבאים להנשא להם. ולא הצליחו לבצע את זה.

בימי רבי בקשו לעשות בבל עיסה לארץ ישראל. אמר להן רבי קוצים אתם

משימים לי בין עיני, ר"ל שרבי היה מבבל, מבני בניו של הלל, ועלה וקיבל הנשיאות מבני בתירא, רצונכם יטפל עמכם להשיבם דבר ר' חנינא בר חמא.

נטפל עמהם ר' חנינא בר חמא, אמר להם כך מקובלני מר' ישמעאל בר' יוסי שאמר משום אביו 'כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבלל'.

בימי רבי פנחס בקשו לעשות בבל עיסה לארץ ישראל.

רבי פנחס רצה להכריז שארץ ישראל עיסה לבלל אך לא רצה שיחקרו אחר טעמו של דבר ולכן התחכם ואמר לפני זה משפט אחר, בלי לגלות טעמו, שעי"י זה יטרחו להבינו ויהיה לו אפשרות לברוח מהם, כדלהלן:

אמר להם לעבדיו כשאני אומר שני דברים בבית המדרש טלוני

בעריסה ורוצו.

כי עיילי אמר להם (1) אין שחיטה לעוף מן התורה. אדיתבי וקמעייני בה אמר להו (2) כל ארצות עיסה לארץ ישראל וארץ ישראל עיסה לבלל.

נטלוהו בעריסה ורוצו רצו אחריו ולא הגיעוהו.

ישבו ובדקו במשפחות א"י לברר את דבריו עד שהגיעו לסכנה, לפסול משפחות אנשי זרוע שיהרגום ופירשו.

א"ר יוחנן שבועה היכלא בהיכלו של מקום בידינו היא גלגלות משפחות פסולות אבל מה אעשה שהרי גדולי הדור נטמעו בה.

סבר לה כר' יצחק דאמר ר' יצחק משפחה שנטמעה נטמעה ר"ל שכל משפחה שנטמעה אין להפרישה ולברר את ספיקה אלא יניחום, והם בספק יהיו כשרים לעתיד לבא.

אמר אביי אף אנן נמי תנינא משפחת בית הצריפה היתה בעבר הירדן וריחקה הכריז שהן פסולים, בן ציון אדם חשוב בזרוע.

עוד אחרת היתה וקירבה בן ציון בזרוע כגון אלו אליהו בא לטמא ולטהר לרחק ולקרב כגון אלו דידיעין, אבל משפחה שנטמעה נטמעה.

תאנא עוד אחרת היתה ולא רצו חכמים לגלותה אבל חכמים מוסרים אותו לבניהם ולתלמידיהן פעם אחת בשבוע^{רס"ח} ואמרי לה פעמים בשבוע.

אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כמאן דאמר פעם אחת בשבוע: כדתניא הריני נזיר אם לא אגלה משפחות: יהיה נזיר ולא יגלה משפחות.

שם ה' – למי מוסרין / נקרא ונכתב

השם של ד' אותיות, למרות שקריאתו וכתביתו כולן יודעים בו אך פירושו של הכתיבה והקריאה וכוונתו אין כל אדם יודע אלא מקבלה ומסירה מחכמים^{רס"ט}. להלן הפרטים בזה:

אמר ר' יוחנן שם בן ארבע אותיות - חכמים מוסרין אותו לתלמידיהן פעם אחת בשבוע ואמרי לה פעמים בשבוע.

אמר רב נחמן בר יצחק מסתברא כמאן דאמר פעם אחת בשבוע דכתיב זה שמי לעולם לעלם כתיב.

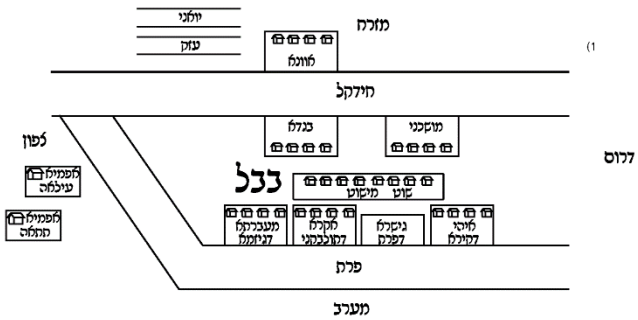
רבי סבר למידרשיה בפירקא. א"ל ההוא סבא לעלם כתיב!?

^{רס"ח} כך ביאר המהרש"א.

^{רס"ט} תוספות ד"ה כאן להשיאו אשה. פי' מיוחסת מד' אמהות דאי משום ישראלית לא צריך להיות בחזקת כשר דבלאו הכי מותר בישראלית כדאמר בעלמא (יבמות דף מה). גבי עובד

הידושים עא

עד היכן היא בבל ליוחסין

התנ"ך כפי שכתבו בני ישראל, תרגום יוסף קאסוטא, 1830

עד היכן היא בבל?

בבל נמצא בין שני נהרות גדולים: חידקל ממזרח, ופרת ממערב. הנהרות הללו מושכים מן הדרום לצפון, וסופו של פרת שופך בחידקל. ופשוט לגמרא שבין הנהרות הללו היא בבל, ושאלת עד היכן מתרחב מחידקל לצד המזרח, ומפרת לצד מערב, וגם לצד דרום.

- א. רב אמר עד **נהר עזקה**.
- ב. ושמואל אמר עד **נהר יואני** מרחיב יותר מרב.

לעיל בדיגלת עד היכן ר"ל לצד דרום?

- א. רב: עד בגדא ואוונא
- ב. שמואל: עד מושכני ומושכני בכלל. הוא מוסיף יותר מרב.

לתחתית בדיגלת עד היכן ר"ל בצד שפת חידקל במזרחה של בבל עד היכן משוך לצפון?
אמר רב שמואל עד אפמיא תתאה ולא עד בכלל.

תרתית אפמיא הויין: חדא עליתא וחדא תתייתא - חדא כשירה עליונה וחדא פסולה תחתונה ובין חדא לחדא פרסה. וקא קפדי אהדדי ואפילו נורא לא מושלי אהדדי כדי שלא יהיו רגילים אצלם שלא יבואו להתחתן איתם.
וסימנין: דפסולתא הא דמישתעיא מישנית בלשון מישן שהיו פסולים.

לעיל בפרת עד היכן ר"ל בשפת פרת במערבה של בבל עד היכן אורכה לדרום?

- א. רב אמר עד אקרא דתולבקני,
- ב. שמואל אמר עד גישרא דבי פרת הוא מוסיף מרב.
- ג. ור' יוחנן אמר עד מעברת דגיזמא,

לייט אביי ואיתימא רב יוסף אדרב שאין יחוסה של בבל מושך כל כך.

(קושיא) אדרב לייט אדשמואל לא לייט? הרי שמואל מקל יותר?

להלן שני תירוצים:

- א. לייט אדרב וכו"ש אדשמואל.
- ב. ואב"א לעולם אדרב לייט אדשמואל לא לייט - וגישרא דבי פרת לתתאה

ד'אקרא דתולבקני' הוה קאי ולכן שמואל היה מחמיר. והאידינא הוא דליוה פרסאי

שלקחוהו ממקומו ובנו למעלה מ'אקרא.'

[\[עד כאן דף עא עמוד ב\]](#)

אילימא- מדתנן עשרה יוחסין עלו מבבל כהני לויי -

אטו כהני לויי וישראלי כולהו סליקו?! הרי נשארו בבבל, ולכן כי היכי דאישתור מהני אישתור נמי מהני.

אישתמיטתיה רבי יוחנן הא דאמר ר"א לא עלה עזרא מבבל עד שעשה כסולת נקייה ועלה.

רבי יצחק בנו של רבי יהודה לא נשא אשה מחשש יוחסין - כיצד הורו לו

למרות שרבי יהודה היה בבבל ושם היו מיוחסים, כמו שלמדנו לעיל, אך הוא היה חמש מאות שנה לאחר שעלה עזרא וכבר התערבו הרבה פסולים ביניהם.⁷¹

עולא איקלע לפומבדיתא לבי רבי יהודה. חזייה לרב יצחק בריה דרב יהודה דגדל ולא נסיב.

א"ל מאי טעמא לא קא מנסיב ליה מר איתתא לבריה?!

א"ל מי ידענא מהיכא אנוסיב איזו אשה מיוחסת.

אמר ליה אטו אנן מי ידעינן מהיכא קאתינן?!

דילמא מהנך דכתיב נשים בציון ענו בתולות בערי יהודה - וכי תימא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר.

ודילמא מהנך דכתיב בהו השוכבים על מטות שן וסרוחים על ערסותם.

להלן שני פירושים בפסוק הזה, וכוונתו להוכיח מפירוש שני.

א. רבי יוסי בר' חנינא אלו בני אדם המשתנים מים בפני מטותיהם ערומים.

(קושיא) א"ה היינו דכתיב בהמשך לכן עתה יגלו בראש גולים משום דמשתנים

מים בפני מטותיהם ערומים יגלו בראש גולים?!

איך יתכן עונש כזה, ולכן מפרש כדלקמן:

ב. ר' אבהו אלו בני אדם שאוכלין ושותין זה עם זה ומדביקין מטותיהם זו בזו ומחליפין נשותיהם זה לזה ומסירחים ערסותם בשכבת זרע שאינה שלהם.

אחרי שעולא הוכיח לרבי יהודה שאם בנו לחשוש היה האמור לחשוש בכלום,

שואל לו רבי יהודה א"כ כיצד צריכים להתנהג כדלהלן:

אמר ליה היכי נעביד?

אמר ליה זיל בתר שתיקותא ר"ל משפחות הפסולות, מתוך שפרשו מהם, נטרו איבה

בליבם והחזיקו במריבה, לכן בבבל בודקים במשפחות שתקנים שמוחזקים כמיוחסים.

להלן איך הנהיגו חכמים למעשה:

כי האי דבדקי בני מערבא: כי מינצו בי תרי בהדי הדדי, חזו הי מנייהו דקדים ושתיק אמרי האי מיוחס טפי.

אמר רב שתיקותיה דבבל היינו יחוסא.

(קושיא) אינו והא איקלע רב לבי בר שפי חלא איש שופה חומץ ובדק בהו. מאי לאו ביחסותא?

(תירוץ) לא בשתיקותא - הכי קאמר להו בדוקו אי שתקי אי לא שתקי.

שני בני אדם או משפחות המתגרות - סימן של פסול יוחסין

אמר רב יהודה אמר רב אם ראית שני בני אדם שמתגרים זה בזה-

שמץ פסול יש באחד מהן ואין מניחין אותו מן השמים לידבק אחד בחבירו לכך יטילו מריבה ביניהם.

אמר ר' יהושע בן לוי אם ראית שתי משפחות המתגרות זו בזו- שמץ פסול יש באחת מהן ואין מניחין אותה לידבק בחברתה.

להלן מספר מקומות שרב פפא מגדיר אותם לעניין יוחסין:

בבל: בריאה דהיינו מיוחסת.

מישון: מיתה ממזרים גמורים.

מדי: חולה דהיינו רובם כשרים ומיעוטם פסולין, כחולין שרובם לחיים.

עילם: גוססת רובן פסולין ומיעוטם כשרים.

ומה בין חולין לגוססין?

רב חולין לחיים רוב גוססים למיתה.

⁷¹ מהרש"א.